సత్రం

విశాలమైన భారత దేశానికి తూర్పున బంగాళాఖాతం, పడమరన అరేబియా సముద్రం, ఉత్తర దక్షిణ దిశలలో హిమాలయా పర్వతాలు, హిందూ మహాసముద్రం ఉన్నట్టే, విశాలమైన ఆ మహానగరంలో ఒక ఆరు వాటాల సత్రానికి ఎదురుగా తూర్పు భాగంలో బంగాళాఖాతం బీచ్, పడమరగా బీచ్‌కి దారి తీసే అందమైన తారు రోడ్డు, ఉత్తర దిశగా ఎత్తైన మేడ, దక్షిణంగా మురికి కాలవ ఉన్నాయి. సేడ ముందరి కిటికీ లోంచి చూస్తే ఆరు వాటాల నడికొప్పులు నున్నగా దువ్వి మధ్యకు తీసిన క్రాపింగు పాపిడిలా కనిపిస్తాయి. సిటీ ఇండ్ల రేటు ప్రకారం ఆ సత్రానికి పెంకు ఒకటికి రెండున్నర పైసలు అద్దె వసూలు చేస్తున్న ఆ ఎత్తు మేడ మనిషి తన కిటికీలోంచి ఆ నడికొప్పుల్ని చూస్తూ నిత్యం పెంకుల్ని లెక్కపెడుతుంటాడు. అంతకంటే ఎక్కువ పెంకులతో ఇంకెప్పుడు మరో సత్రం కడదామా అని ఆలోచిస్తుంటాడు. ఆ పెంకుల మనిషి పేరు పాపారావు. ఇంటద్దెకు ప్రతి సంవత్సరం ఇంక్రిమెంటు ఇచ్చి, దానిని ఖచ్చితంగా దయా దాక్షిణ్యం లేకుండా వసూలు చేయడం తప్పిస్తే మరే పాపం చెయ్యడతను.

ఆ సత్రం మొదటి వాటాలో ఆనందరావు ఉంటున్నాడు. మిల్లులో గుమాస్తా పనిచేసే ఆనందరావు తండ్రి ఇరవై ఏళ్ళ క్రితం సినిమా స్టూడియోల్లో మృదంగం వాయించి ఘనంగా వెలిగిపోయాడు. ఆ రోజుల్లో అతని మృదంగం ప్రతి పాటకు గొంతు నిచ్చింది. గుండెల్లో ఆ గానాన్ని కొట్టొచ్చేట్టు చేసింది. అతని కళంతా అతని కుడి చేతిలో ఉంది. అతని సంపాదనంతా కుడి చేతిలో ఉండేది. అతని బ్రతుకే కుడి చేతిలో ఉండేది. కాని, అతని కిప్పుడు కుడిచెయ్యి లేదు. కారు ఏక్సిడెంట్‌లో పోయిన కుడి చేయి మనిషిని జీవచ్ఛవంలా మిగిల్చింది. మద్రాసును వదిలేసినా, స్టూడియోలు నేర్పిన కొన్ని దురభ్యాసాలను అతను వదులుకోలేకపోయాడు. రెండో వాటాలో రామమ్మ ఉంటూంది. రామమ్మగారి కూతురు రాగిణి. సినిమాలో ఛాన్స్ కోసం శతవిధాల ప్రయత్నించి విఫలమయిన రాగిణి, సినిమాల మీదే బ్రతికి తన తల్లిని బ్రతికిస్తూంది. కడుపు నిండా తినకపోయినా, రెండు రూపాయలు ఎక్కువిచ్చైనా సరే, జనం సినిమాలు చూసే ఈ యుగంలో రాగిణి టిక్కెట్ల బ్లాక్ మార్కెట్ చేస్తుంది. అప్పుడప్పుడూ 'ఏ' సర్టిఫికెట్ చిత్రాలకు చెందాడు వంటి క్యూలో నించోలేని మగాళ్ళకు ఆడవారి బుకింగ్‌లో టిక్కెట్లు తీసి ఎంతో కొంత ఎక్కువ వసూలు చేస్తుంది.

మూడో వాటాలో అరుణ్ రావు ఉంటున్నాడు. చెప్పుకోవడానికి ఇదంటూ ఓ ఉద్యోగం లేదు. పని దొరకకపోయినా, సంసారాన్ని ఈదే చొరవ ఉందతనికి. కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో డబ్బు ఎలా సంపాదిస్తున్నాడో అతని పెళ్ళాం, బిడ్డలకు అర్థం కాకపోయినా, నిశితంగా పరిక్షించి, సూక్ష్మంగా ఆలోచించే వారికి అతని చేతిమీద తెల్లటి మచ్చలు గుండెను కోసే సంగతులనే ఏకరువు పెడతాయి.

నాలుగో వాటాలో నలభై ఏళ్ళ వెర్రతను ఉంటున్నాడు. ఎక్కడ పుట్టాడో, ఎక్కడ పెరిగాడో ఎవరికీ తెలియదు. నులక మంచం మీద కూర్చుని 'తెంగనా తికనా తెంగనా తికనా' అంటూ రోజంతా గడిపేస్తాడు. ఎవరైనా ఇంత పెడితే తింటాడు. ఆ సత్రంలో పసి పిల్లల్ని ఆడిస్తూంటాడు. ఖాళీగా ఉంటే పేకముక్కలు లెక్కపెడుతూంటాడు.

తరవాత వాటాలో హిస్టరీ మాస్టారుంటున్నారు. మూడేళ్ళ క్రిందట స్టేట్ బాంకులో వాళ్ళ అబ్బాయికి ఉద్యోగమిస్తానని అయిదు వేలు లంచం తీసుకుని మొండిచెయ్యి చూపించాడో మహానుభావుడు. ఆ షాక్ నుంచి తేరుకోలేకపోయాడు. ఎదురుగా ఉండే బీచ్‌లోకి పరుగెత్తి కెళ్ళి గవ్వలు ఏరి, 'ఉద్యోగాలు! ఇదిగో—ఇక్కడ ఏరుకోండి. జాగ్రత్తగా దాచుకోండి' అంటూ మూట కట్టి పదిలంగా దాస్తుంటాడు. వాళ్ళ అబ్బాయి ఇప్పుడు మొండిచెయ్యి మహానుభావుడి ఇంట్లో వంద రూపాయలకి వాళ్ళమ్మాయికి వడ్డీ లెక్కలు చెబుతున్నాడు.

ఆరో వాటాలో కారేజీలు మోసే ఇరవై ఏళ్ళ తంజావూరు కుర్రాడు, వేలుపిళ్ళై ఉంటున్నాడు. చదువుకోని వేలుపిళ్ళై చదువుకునే కాన్వెంట్ కుర్రాళ్ళకు అన్నం తీసుకెళుతూంటాడు. అతన్ని చూస్తే గంతు లేసే లేగదూడ గుర్తుకొస్తుంది ఎవరికైనా.

పన్నెండు పేజీల్లో కుదించవలసిన కథకు ఇంత పెద్ద ఉపోద్ఘాతం ఎక్కువే అయినా, ఈ వ్యవస్థలో ఎక్కువ మంది జీవితాలకు దర్పణం పట్టిన ఆరు వాటాల జనానికి ఈ ముందు మాట ఎక్కువవుతుందా?

* * *

తను పనిచేసే రైసు మిల్లు గేటు దాటి వెలుపలి కొచ్చాడు ఆనందరావు. భూమిని వదలబోయే రాకెట్టులా మిల్లు పొగగొట్టం నిలువుగా ఉంది. ఆవరణలో ఆరబెట్టిన ధాన్యం దేశంలో విస్తరించిన పేదరికంలా ఉంది. మరో పక్క కుప్పలుగా పోసిన వేరుశెనగ పంట కట్టి పారేసిన లక్ష్మీదేవిలా కూర్చుంది. గోడౌన్న

మారేమండ సీతారామయ్య

లోకి బరువుగా బస్తాలు మోస్తున్న కూలీలు అనుబంధపు బడ్జెట్ పన్నులను మోస్తున్న ప్రజల్లా ఉన్నారు. మానేజరు అడ్వాన్స్‌గా ఇచ్చిన రూపాయి కాగితాలు లెక్క పెట్టాడు. ఆరు పదులు. నెల సగం గడవకుండానే నెల జీతాన్ని రెండుగా చేసి తీసుకున్న పూర్తి భాగం.

'రాత్రి సంతర్పణ. అయ్యగారి అబ్బాయి పుట్టిన రోజు. ఇంటి కొచ్చి భోజనం చేసి వెళ్ళమన్నారు.' మానేజర్ మాటలు మననం చేసుకున్నాడు. తన కొడుకు గుర్తు కొచ్చాడు. డాక్టర్ ఆరో సారి వ్రాసి ఇచ్చిన ఇంజెక్షన్ గుర్తు కొచ్చింది. చీటీ తీసి చూశాడు. కష్టజీవి జేబులో నలిగిన రూపాయిలా నమ్రతగా ఉంది చీటీ. పాలిపోయిన అక్షరాలు తెల్లటి మేఘాల్లా ఉన్నాయి. వెచ్చాల కొట్టువాడికి నలభై అయిదు ఇచ్చేశాడు. మిగతా పదిహేను పెట్టి ఇంజెక్షన్ కొనాలనుకున్నాడు. సత్రానికి బయలుదేరాడు. బీచ్ రోడ్ దగ్గరి కొచ్చాడు. బీచ్ ఒడ్డునుండి హిస్టరీ మాస్టారు పరుగెత్తు కొస్తున్నారు. చేతిలో గవ్వల సంచీ.

'ఇదిగో, అశోకుడూ! ఉద్యోగా లివిగో. జాగ్రత్త. ఎత్తుకుపోతారు. దాచుకో. హి హి హి!' లోపలికి పరుగెత్తారు.

సత్రం గేటు తీశాడు.

'తెంగనా తికనా తెంగనా తికనా. . .'

వెర్రతడు నులక మంచం మీద కూర్చుని పేకలు లెక్క పెట్టుకుంటున్నాడు.

'నమస్కారం, ఆనందరావు బాబూ.' రాగిణి డ్యూటీకి బయలుదేరుతూ పలకరించింది.

'నమస్కారం!'

'పిల్లాడిని అలా వదిలేస్తే ఎలా, బాబూ? ఇందాకా మళ్ళీ ఫిట్ వచ్చింది.'

'ఈవేళ ఇంజెక్షన్ కొంటాను, రాగిణీ!'

వరండాలో కాలు పెట్టాడు. అరుణ్ రావు భార్య ఏడుపు వినిపిస్తూంది.

'ఇదా మీరు చేస్తున్న పని? ఈసారి మళ్ళీ ఆసుపత్రి కెళితే నన్ను చంపుకు తిన్నట్టే.'

'పిచ్చిపిల్లా! ఒంట్లో ఓపిక ఉన్నా పని దొరకని రోజున సంసారం ఎలా గడుస్తుంది? పైపెచ్చు దేశసేవే. రక్తదానం చేసి ఓ సోదరుడిని కాపాడుతున్నాను. కాదంటే కొన్ని బ్లాక్‌మార్కెటు. గవర్నమెంటు వారైతే ఎనిమిది రూపాయలే ఇస్తారు. మరో మూడు నెలల దాకా తీసుకోరు. డాక్టర్ పుల్లారావు ధర్మాత్ముడు. వెళ్ళినప్పుడల్లా అభ్యంతర పెట్టకుండా ఇరవై ఇచ్చి పంపుతాడు. నన్ను వెళ్ళనివ్వు. . .'

అరుణ్ రావు విషయం ఆనందరావుకు అర్థమైంది. కదిలిపోయాడు.

'అరుణ్ రావు నిజమైన సంసారి. రక్తం ధారపోసి తన వారిని పోషిస్తున్నాడు' అని అనుకున్నాడు.

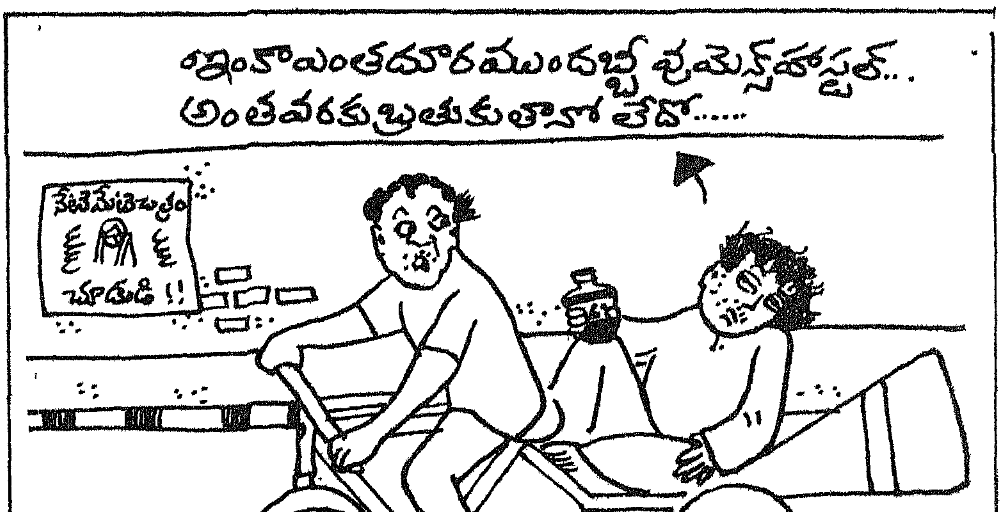

తన ఇంట్లో కాలు పెట్టాడు.

బూజు పట్టి వేలాడుతున్న మృదంగం వంక తండ్రి చూస్తున్నాడు. కొడుకు మంచానికి బల్లిలా అంటుకుపోయాడు. మంచం మీద ఓ ఆకారం ఉందని చెప్పడానికి మెరుస్తున్న కళ్ళు తప్పించి మరే అవయవం కనిపించనంత వెలుగ్గా ఉంది గది.

'సీతా!' భార్యను పిలిచాడు.

'వచ్చారా?'

'కాదు. తెచ్చాను.'

'బియ్యమా?'

'అవి మామూలే. అబ్బిగాడి ఇంజెక్షన్ కోసం డబ్బు తెచ్చాను.'

'వాడికి మళ్ళీ ఫిట్ వచ్చింది.'

'స్నానం చేసి ఇంజెక్షన్ తెస్తాను. డాక్టర్ దగ్గరి కెళదాం.'

'పదండి. నీళ్ళిస్తాను.'

గూట్లో డబ్బుంచి, పైన తాళాలు పెట్టి స్నానానికి వెళ్ళాడు. పది నిమిషాల్లో స్నానం చేసి వచ్చాడు.

'నాన్నేడిరా?' వస్తూనే కొడుకు నడిగాడు.

'తాత బయటి కెళ్ళాడు.'

'సరే. . . సీతా, నే వెళుతున్నాను.'

గూట్లో డబ్బు కోసం చూశాడు తాళా లున్నాయి. డబ్బు లేదు.

'సీతా, డబ్బేమైంది?'

'అక్కడే పెట్టారు కదండి?'

'గూట్లో లేదు.'

సీత వచ్చి వెదికింది. చెదిరిన తాళాలు గుత్తి వెక్కిరించింది.

'నాన్న తీశాడంటావా?'

జవాబుకు ఎదురుచూడకుండా వేగంగా బయటకు నడిచాడు.

'తెంగనా తికనా తెంగనా తికనా!'

'ఉద్యోగాలు ఇదిగో, ఇక్కడ. జాగ్రత్త. ఎత్తుకుపోతారు. దాచుకో. హిహిహి!'

బీచ్‌రోడ్‌మీది కొచ్చాడు. అందమైన సాయంత్రాన్ని హాయిగా ఖర్చు చేసేందుకు రంగు రంగుల జనం దిగుతున్నారు. బీచ్ ఇచ్చే సుఖాన్ని వెతుక్కుంటూ ఎక్కడెక్కడి నుంచో జనం వస్తారు. నిత్యం బీచ్ పక్కనే ఉన్న తమకు సుఖం లేదు. వేలువిళ్ళి వస్తున్నాడు.

'సార్!'

'మా నాన్నని చూశావా?'

'పుల్లారావు ఆసుపత్రి దాన్తల కనిపించాడండి.'

అడుగులు ముందుకు వేశాడు. ఆసుపత్రి గేటు లోంచి అరుణ్‌రావు వస్తున్నాడు. చేతిలో రెండు పది నోట్లు.

'అరుణ్‌రావుగారూ! మా నాన్న కనిపించాడా?'

'లేదు.'

వేగం పెంచాడు.

సినిమాహాలు దగ్గర రాగిణి అరుస్తూంది.

'రెండున్నర టక్కెట్టు అయిదు మాపాయిలు.'

'రాగిణీ!'

'పిలిచారా?'

'మా నాన్న కనిపించాడా?'

'ఇందాకా ఇలా వెళ్ళారు, బాబూ!

'ఎటు?'

'బ్రిడ్జి వైపు.'

''అంటే— లాభం లేదు. ఈ పూటకి మరి పదిహేను దక్కవు.''

ఉత్సాహం చచ్చినా, ఆశ ముందుకు అడుగు వేయించింది.

టర్నింగ్‌లో రిక్షా సీటుమీద జారగిల బడి అరుస్తున్నాడు తన తండ్రి. పక్కనే ఖాళీ అయిన నాటుసారా సీసా!

'క్రూర డైరెక్టరూ! నిన్న కాక మొన్నొచ్చావ్ ఫీల్డుకి. శివరంజనికి నువ్వు చెప్పినట్టు మృదంగం వాయిస్తే జనం చాళ్ళిసురుతారు. నాకు చెప్పకేం!'

తన గుండెను పెకలించి ముక్కలు ముక్కలుగా నరుకుతున్నట్టయింది ఆనందరావుకి. అణువణువులో కోపం జివ్వున చిమ్మింది. నరనరాల్లో అసహ్యం జివ్వున పాకింది.

'ఇంటికి పోదాం, పద.' జబ్బ పట్టుకుని లాగాడు.

'ఉండహే. థర్డ్ రిహార్సల్ ఈవేళ రికార్డింగ్కి పోవాల్ట.'

లాభం లేదు. మాటలతో వినడు. రిక్షాలో కూలేసి ఇంటివైపు పోగాడు.

'తెంగనా తికనా తెంగనా తికనా.'

'ఉద్యోగాలు. ఇదిగో ఇక్కడ. జాగ్రత్త. ఎత్తుకుపోతారు. దాచుకో హిహిహి.''

ఇటీవల ఫరీదాబాద్‌లో జాతీయ స్థాయిలో జరిగిన భారత స్కౌట్స్ అండ్ గైడ్స్ సమారోహ్‌లో భారత రాష్ట్రపతి శ్రీ ఫక్రుద్దీన్ అలీ అహమ్మద్ - ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కమిషనర్ అఫ్ గైడ్స్ శ్రీమతి సంయుక్త బుల్లెయ్యను ఆమె చేసిన సేవలకుగాను రజత గజ పతకాన్ని ఇచ్చి ఘనంగా సన్మానించారు

'దిగు.' ఆనందరా వన్నాడు.

'స్టూడియో వచ్చేసిందా? దిగుతానుండు.' తూలుకుంటూ లోపలి కెళ్ళాడు.

రిక్షా వాడికి డబ్బులిచ్చి వరండాలో కాలు పెట్టాడు.

'మీ అబ్బిగాణ్ణి అర్జెంటుగా ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్ళారు!' వేలుపిళ్ళై అన్నాడు.

'ఏం?'

'మళ్ళీ ఫిట్ వచ్చింది. గుడ్లు తేలేశాడు. వెంటనే ఆసుపత్రికి తీసుకు రమ్మని డాక్టర్‌గారు చెప్పారు.'

'ఎవరు తీసుకెళ్ళారు?'

'హిస్టరీ మాస్టారబ్బాయి, సీతా!'

'పంచమంలో వాయిస్తావేరా, ఫూల్!' తండ్రి అరుస్తున్నాడు.

'తెంగినా తికనా తెంగినా తికనా!

డబ్బు, డబ్బు కావాలి.

'తెంగినా తికనా తెంగినా తికనా!

డబ్బు, డబ్బు కావాలి.

'ఉద్యోగాలు ఇదిగో ఇక్కడ. జాగ్రత్త ఎత్తుకుపోతారు. దాచుకో. హిహిహి!

-డబ్బు, డబ్బు కావాలి.

వరండా అంతటా తల తిప్పి చూశాడు రాగిణి లేదు. అరుణ్ రావు లేడు

'వేలుపిళ్ళై! అర్జెంటుగా డబ్బు కావాలి.'

'ఎంత?'

'కనీసం పదిహేను.'

'పదిహేనా? ఉండండి. పది నిమిషాల్లో తెస్తాను.'

తన వాటాలో కెళ్ళి ఓ స్టీలు కారేజీ తీసుకుని వీథిలోకి పరుగెత్తాడు.

హిస్టరీ మాస్టారబ్బాయి వచ్చాడు

'మీ రొచ్చారా? ఇదిగో, అర్జెంటుగా ఈ ఇంజెక్షన్ పట్టుకు రమ్మన్నారు.'

చీటీ తీసుకున్నాడు.

బీచ్‌లో జనం కేరింతలు కొడుతూ ఐస్‌క్రీమ్ తింటున్నారు. బీచ్ రోడ్డు మీద కారులు బారులు తీరాయి. తల పైకెత్తాడు. ఎత్తు మేడ కిటికీ పక్క పాపారావు నిలబడి పెంకులు లెక్క పెడుతున్నాడు. గబగబా నడిచాడు.

'పాపారావుగారూ!' పిలిచాడు.

'ఆనందరావా? ఏం కావాలి, బాబూ?' ఆప్యాయత రంగరించి మరీ అడిగాడు.

'అర్జెంటుగా పదిహేను రూపాయిలు కావాలండి. అబ్బాయికి ఒంట్లో బాగ లేదు?'

'అయ్యయ్యో! ఓ గంట క్రితం బాగుండలేక పోయినట్టయితే, బాగుండి పోను. మరో సత్రం కట్టిద్దామను కుంటున్నాను కదా? ఇందాకే బంగాళా పెంకు వాడికి లక్ష పెంకులికి అడ్వాన్స్ ఇచ్చాను. ఓ పని చేయ్.'

'చెప్పండి.'

'ఈ నెలకి నువ్వివ్వవలసిన అద్దెను అప్పుగా ఉంచుకో. వచ్చే నెల రెండిటికీ కలిపి ఇచ్చేద్దువు గాని.'

నవ్వాలో, ఏడవాలో అర్థం కాలేదు. మెట్లు దిగాడు.

'తెంగినా తికనా తెంగినా తికనా!'

ఏం చెయ్యాలి?

'తెంగినా తికనా తెంగినా తికనా!'

సత్రం బయటకు వచ్చాడు. వేలుపిళ్ళై ఇంకా రాలేదు. అరుణ్ రావు వస్తున్నాడు.

'అర్జెంటుగా డబ్బు కావాలండి.' అడిగాడు.

'ఎంత?'

'పదిహేను.'

'ఇవ్వగలను. కాని, పది నిమిషాలైనా పడుతుంది. పుల్లారావు ఆసుపత్రికి వెళ్ళి రావాలి.'

కడుపులో దేవినట్టయింది. దాదాపు పరుగెత్తాడు.

సినిమా హాలొచ్చింది.

'రెండున్నర టిక్కెట్టు అయిదు రూపాయిలు.' రాగిణి ఇంకా అరుస్తూనే ఉంది.

'రాగిణీ! అబ్బిగాడికి విషమించింది. డబ్బు కావాలి.'

'ఎంత?'

'కనీసం పదిహేను.'

'ఈవేళ ఇంకా అమ్మకమవ లేదు. పది నిమిషా లుండండి.'

'ఈ లోగా మా మిల్లు యజమాని ఇంటికెళ్ళి వస్తాను.'

'రెండున్నర టిక్కెట్టు నాలుగు రూపాయిలు.' రాగిణి అరుస్తూంది.

ఆనందరావు పరుగెత్తాడు.

ఆనందరావు, మిల్లు యజమాని బంగళా దగ్గర కెళ్ళేసరికల్లా బంగళా పెళ్ళికూతుర్లా దీపాలంకరణతో వెలిగి పోతూంది. బారులు తీరిన కారులు ప్రాంగణాన్ని ఆవరించుకున్నాయి. గేటు దగ్గర బాండుమేళం మృదు మధురంగా సంగీతం వినిపిస్తూంది. రంభా నృత్య ప్రదర్శనకు విచ్చేస్తున్న దేవతల్లా, ఖరీదు మనుషులు విమానాల్లాంటి కార్లలో దిగి తీవిగా లోపలి కెళుతున్నారు. మిల్లు యజమాని తన కొడుకు పుట్టినరోజు పండుగ సందర్భంలో పెద్దవారికి పార్టీ ఇస్తున్నాడు. పేదవారికి అన్నం పెడుతున్నాడు. లోపలి కెళ్ళాడు.

'అమ్మగారూ!'

'ఆనందరావా? భోజనం చేశావా?'

'లేదండి. మా అబ్బిగాడికి ఒంట్లో బాగాలేదు. అర్జెంటుగా డబ్బు కావాలి.'

'నా దగ్గర తాళాల్లేవు. అయ్యగారి నడిగితే. పైనున్నారు.'

మెట్లెక్కాడు.

లోపల గ్లాసులు బద్దలవుతున్నాయి. ఆనందం ప్రవాహమై పొంగుతూంది. నవ్వులు, కేరింతాలు. సంతోషం, సందడి. విస్కీ సీసాలు ఖాళీ అవుతున్నాయి. యజమానిని సమీపించాడు.

'సార్!'

'నువ్వా? పైకి ఎందుకొచ్చావ్?'

'డబ్బు కావాలండి.'

'ఇందాకేగా అడ్వాన్స్ తీసుకున్నావ్?'

'అవునండి. కాని, అనుకోకుండా మా అబ్బాయికి ఒంట్లో బాగాలేదు.'

'అలా అని పార్టీ మధ్యలో వచ్చి నీ దిక్కుమాలిన మొహం చూపిస్తావా?'

అప్పటికే అతిథులు ఓ ఖరీదు మనిషి మామూలు మనిషితో మాట్లాడుతున్నందుకు విస్తుపోతున్నారు. యజమానికి తల కొట్టేసినట్టయింది.

'గెటవుట్! ఇప్పు డివ్వను.'

'ఎలాగైనా ఓ పదిహేను రూపాయి లిప్పించండి, సార్!'

'ఐసే గెటవుట్! పార్టీ మధ్యలో రాలేను.'

'మీ కొడుకు పుట్టినరోజుకు ఇన్ని [illegible] ఖరీదైన [illegible] పెట్టుకుంటున్నారు. [illegible] రూపాయలు ఇవ్వలేరా? [illegible] పణంగా పెట్టి కోట్లు గడించిన మీరు పదిహేను రూపాయలు ఇవ్వరా?'

యజమాని కోపం కట్టలు తెంచుకుంది.

'యూ బాస్టర్డ్! నాకు వంక పెడతావా?' అం టూ విస్కీ బాటిల్ రివ్వున నేలకి కొట్టాడు.

'గెటవుట్! నీ బాబుతో చెప్పుకో. ఇవ్వను.'

పగిలిన సీసాలోంచి విస్కీ నున్నగా గచ్చుమీద జారుతూంది. ప్రుందుకు పరుగెడుతున్న విస్కీని చూడగానే నవ్వొచ్చింది ఆనందరావుకి. 'చాలా థాంక్స్, సర్! నా కొడుకు ప్రాణం విలువ మీ కోపం ఖరీదులో సగం కూడా లేదు. అందమైన ఓ జీవిత సత్యాన్ని నేర్పారు. వస్తాను.' రివ్వున మెట్లు దిగాడు.

పరుగెత్తాడు. సినిమాహాలు ముందు ఏదో గలాటా జరుగుతూంది. పది మంది మనుషులు రాగిణిని చుట్టుముట్టి చావగొడుతున్నారు.

'సంజకూతురా? ఏం పొయ్యేకాలం! రేటు తగ్గించి టిక్కెట్లు అమ్ముతున్నావా? ప్రాణాలు తీసేస్తాం.' అంటున్నారు.

వాళ్ళందరిని తోసివేసి అంటూంది రాగిణి: 'నా ఇష్టం! ఉత్తినే ఇస్తాను. మీకేం?'

'నీ ఒక్కదాని అవసరం గురించి చూసుకుంటావు గాని, మా పొట్టల సంగతేంకాను?' వాళ్ళంతా దబాయిస్తున్నారు.

'మీరు మనుషులేనా? చావు బ్రతుకుల మధ్య ఓ జీవి కొట్టుకుంటూంటే, డబ్బు అవసరమైతే టిక్కెట్లు తక్కువకు అమ్మడం తప్పా? నన్ను చంపేయండి. నే నూరుకుంటాను. కాని, ఇంక రెండు టిక్కెట్లు అమ్మనివ్వండి. పదిహేను రూపాయలు పూర్తవుతాయి.'

గుంపును తప్పించుకుని నుదుటిమీద రక్తం తుడుచుకుంటూ బయటకు పరుగెత్తింది రాగిణి.

'రెండున్నర టిక్కెట్టు రూపాయిన్నర.' అరుస్తూంది.

ఆనందరావు రాగిణిని సమీపించాడు.

'వచ్చారా? పన్నెండు రూపాయలయ్యాయి, బాబూ, తీసుకు వెళ్ళండి. పది నిమిషాల్లో వచ్చేస్తాను. మిగతా మూడు ఇస్తానని చెప్పి ఇంజెక్షన్ తీసుకోండి.'

ఆమె డబ్బు ఇస్తూంటే అప్పటిం చేత [illegible] వస్తున్నట్లుంది [illegible]

[illegible] చూశాడు.

'ఆనందరావుగారూ!' [illegible] అనుమతి లేకుండా అరుపు.

వెనక్కి తిరిగాడు. అరుణ్‌రావు.

'సాధించానండి. తీసుకోండి. ఇరవై.'

రెండు పదులు చేతిలో ఉంచాడు. స్పష్టంగా చేతిమీద కనిపిస్తున్న తెల్లటి మచ్చలు ఫక్కున నవ్వి ఆనందరావు గుండెల్ని కోసి కోసి పడిలాయి.

ఇద్దరూ పరుగు తీశారు హాస్పిటల్ వైపు.

గేటు దగ్గర వేలుపిళ్ళై, సీత!

'సమయాని కొచ్చారు. రండి.'

'ఇంజెక్షన్ [illegible] అనవసరం [illegible]

'[illegible]'

'డబ్బు దొరికిందా?'

'స్టైపెండ్ [illegible] అర గంట [illegible] ఇందాకటే [illegible] వెళదాం.'

* * *

రాత్రి తొమ్మిది గంటలైంది.

ఏవరో ఒక్కడు రావడంతో సడెన్ బ్రేక్ వేసి బస్ రోడ్డు [illegible] ఆపాడు ఆనందరావు యజమాని.

'హి...హి...హి... ఈ దేశ చరిత్రలో స్వర్ణయుగం, సున్నా, లోకం కూడా,

అర్ధనారీశ్వరుడు (కుంభకోణం శిల్పం)

ఫొటో—ఎస్. ఎస్. ఆర్. కె. ప్రసాద్ (మద్రాసు)

[illegible] జాగ్రత్త. ఎట్టాకు [illegible]

[illegible] ఇస్తారు.

[illegible]

తెంగనా తికనా తెంగనా తికనా!' [illegible]

'[illegible] డైరెక్టరూ! [illegible] ఆనందరావు [illegible] అరుస్తున్నాడు.

'[illegible] ఖాతరు చేయరేం. పిల్లలు డబ్బు కోసం రక్తం అమ్ముకుంటారా?' అరుణ్‌రావు భార్య ఏడుస్తూంది.

ఆనందరావు, భార్య దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నారు.

'ఆనందరావూ!' మిల్లు యజమాని పిలిచాడు.

'మీరా?'

'ఏమనుకోకు. ఇందాకా అవమానకరంగా బిహేవ్ చేశాను. డబ్బు ఇద్దామనిపించాను.'

'చాలా థాంక్స్, సర్! డబ్బు చాలా అవసరం. ఇవ్వండి.'

రెండు పచ్చ నోట్లు చేతులు మారాయి.

'అబ్బాయికి ఎలా ఉంది?'

'చాలా హాయిగా ఉందండి. అవకాశాలు సన్నగిల్లుతున్న ఈ వ్యవస్థలో, ఈ సర్తంలోనో, ఇలాంటి మరో సర్తంలోనో నాలాగో, నా లాంటి మరెవరి లాగానో బ్రతుకును వెళ్ళదీయవలసిన అవస్థ వాడికి తప్పింది.'

'అంటే?'

'వాడు పోయాడు, సార్! వాడి చావు వల్ల మరికొన్ని అందమైన సత్యాలు తెలుసుకున్నాను. మా లాంటి జీవుల బ్రతుకులకు బతికున్నప్పటి కంటే చచ్చిపోయినప్పుడే విలువ ఎక్కువ. ఇది మామూలుగా అంటున్న మాట కాదు, సార్, ఆర్థికంగా లెక్క వేసి చెబుతున్నాను. పోయేముందు నా కొడుకు ప్రాణం వెల పదిహేను రూపాయిలు. ఇప్పుడు చచ్చిపోయిన తరవాత శవదహనానికి కనీసం వంద అవుతుంది. ఇప్పటిదాకా డబ్బు లేక, మే మెవరం పుట్టించలేక జాగారం చేస్తూ కూర్చున్నాం. సమయాని కొచ్చి డబ్బిచ్చారు. మీకు చాలా కృతజ్ఞుణ్ణి.'

ఆనందరావు మాటలకు స్వరం తెంగనా తికన తెంగనా తికనా అంది.

సముద్రం హోరున అవుతుంది. ★